

Čtveřice vědců získala prestižní oborová ocenění Akademie věd ČR

Ve středu 12. prosince 2018 převzali čtyři čeští vědci z rukou předsedkyně Akademie věd prof. Evy Zažímalové prestižní ocenění za dlouholeté zásluhy o rozvoj svého oboru. Genetik Jiří Forejt získal čestnou oborovou medaili J. E. Purkyně za zásluhy v medicínských vědách, botanik Jan Krekule medaili G. J. Mendela za zásluhy v biologických vědách, fyzik Jiří J. Mareš byl oceněn medailí Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách a geolog Zdeněk Vašíček obdržel čestnou oborovou medaili Františka Pošepného za zásluhy v geologických vědách.

Prof. MUDr. Jiří Forejt, DrSc. (*1944), se věnuje studiu genetické a molekulární podstaty neplodnosti mezdruhových kříženců myši domácí. Hybridní sterilita je jedním z principů reprodukční izolace mezi dvěma populacemi a jedním z mechanismů speciace – vzniku nového druhu. V r. 1974 popsal první genetický lokus (pozici genu na chromozomu) hybridní sterility u savců – *Hst1*. V r. 2009 se jeho týmu podařilo prokázat, že *Hst1* odpovídá genu *Prdm9*, který je dosud jediným genem hybridní sterility popsaným u savců. Prof. Forejt publikoval ve špičkových časopisech (*Nature*, *Science*, *Cell*, *PNAS* aj). Je voleným členem Evropské organizace pro molekulární biologii a Učené společnosti ČR, je nebo byl členem mezinárodních poradních sborů Center for Research Dynamics, The Jackson Laboratory, USA (2007–08), Max Planck Institute for Molecular Genetics, Berlín (2008–10), Biofyzikálního ústavu AV ČR (nyní), Centra

BIOCEV (nyní). Pracoval ve Vědecké radě AV ČR a v letech 2001–05 byl jejím místopředsedou. Je nositelem Ceny ČSAV, Ceny AV ČR nebo medaile G. J. Mendela. K významným oceněním patří i Cena ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Národní cena vlády Česká hlava a stříbrná pamětní medaile Senátu PČR.

Doc. Ing. Jan Krekule, DrSc. (*1931) – přední botanik, který zásadním způsobem přispěl k vědecké a společenské orientaci Ústavu experimentální botaniky AV ČR. Důsledně se snažil o propojení domácího výzkumu s výzkumem v zahraničí, získával četné kontakty a sám v letech 1966–68 působil ve Výzkumném ústavu kakaa v Ghane. Navzdory době, která tomu nepřála, byl organizátorem mezinárodních kongresů (první v r. 1964, série symposií zaměřených na auxiny a cytokininy trvá od 70. let dosud). Prakticky od počátku kariéry se

věnoval přechodu rostlin z vegetativní do reprodukční fáze na úrovni strukturální i biochemické. Do studia indukce kvetení zahrnul hormonální regulaci, čímž založil v ÚEB silný směr, který je dnes zastoupen několika laboratořemi. Jím vypracované postupy používané ve strukturálních studiích byly základem k vytvoření dnešní laboratoře špičkových zobrazovacích technik v ÚEB. V průběhu let zastával četné funkce v nejrůznějších profesních institucích, spoluzakládal Českou společnost experimentální biologie rostlin (ČSEBR). Desítky let pedagogicky působil na katedře fyziologie rostlin PŘF UK, je autorem či spoluautorem více než stovky původních prací v impaktovaných časopisech, koeditorem čtyř mezinárodních sborníků a spoluautorem tří vědeckých monografií. Dlouholetý velmi blízký spolupracovník a podporovatel *Živy* (např. *Živa* 2017, 2).

RNDr. Jiří J. Mareš, CSc. (*1952), je od r. 1977 kmenovým zaměstnancem Fyzikálního ústavu AV ČR. Od nástupu se věnoval zejména studiu transportních vlastností polovodičů, významných výsledků však dosáhl i v oblasti nanomateriálů.

Prof. Ing. Zdeněk Vašíček, DrSc. (*1937), od r. 2007 působí na Ústavu geoniky AV ČR. Je významnou osobností doma i v zahraničí hlavně v oboru hlavonožcové taxonomie, biostratigrafie a paleogeografie (zvláště skupiny Ammonoidea). Mezi jeho další zájmy patří litostratigrafický a základní geologický výzkum uloženin okolo hranice jura/křída a křídové sedimenty alpsko-karpatké oblasti.

Více na www.avcr.cz

- 1 Jan Krekule a Jana Šrotová (s gratulací za *Živu*). Foto L. Krekulová
- 2 Ocenění vědci spolu s představiteli Akademické a Vědecké rady AV ČR a zástupci svých mateřských ústavů nebo blízkými spolupracovníky. Foto P. Jáchimová, AV ČR

